

1764 Siemawsko J. Bratis...

ORATIO
DIE QUÆ SACRIS CEREMONIIS
INAUGURATUS EST
STANISLAVS
AVGVSTVS
IN ORTHODOXUM
POLONIARUM REGEM

DICTA
IN SACELLO PUBLICO CLER. REG. SCHOLARUM
PIARUM.

A
IULIANO SIEMASZKO
PROFESSORE ELOQUENTIÆ IN VILNENSI
NOBILIUM COLLEGIO.

VILNÆ

Typis S. R. M. & Reipublicæ *Scholarum Piarum* Anno
Domini. 1764:

IMPRIMATUR.

Aetum Vilnae die 6. Mensis Decembris Anno
Domini. 1764.

A. HORAIN. *Ep. Hieronen-*
sis Ref. M. D. L.
A. V. Libr. Cens.
mppr.

XVIII. 2. 520

SI quis est, Auditores; qui novitate rei perterritus, miretur; nos, qui taciti hucusque delitescentes, vix unquam alias publica hoc loci indicta concione verba feceramus; nunc, ad cohonestandam huius tantæ diei celebritatem, studiumque nostrum Serenissimo Principi testandum, hac quo magis Vestrum omnium expetita præsentia ad dicendum accedere: is, si & Instituti nostri rationem, & causas, quæ nos ad id excitarunt, altius perpendet; non modo nullum admirationi relinquet locum; verum & consilium hoc nostrum in tantum probabit; ut alia nos ratione haud quaquam procedere potuisse, jure optimo asseveret. Cum enim felicissima hæc Optimi Principis inauguratio, eodem, quo omnes alios, nos quoque

ac ipsas nobilissimas litteras perfundat solatio; eadem futura in posterum felicitatis spe recreet, ac fiducia: quidni nos etiam, quos vel ipsum Scholarum Piarum nomen ad litterariam Rempublicam quoquomodo facit pertinere; quidni inquam, nos etiam Regi nostro Serenissimo, Studiorum Fautori Amplissimo, nostro, ejusdemque litterariae Reipublicae nomine plausum faciamus? quidni exuberantem gestientis laetitiae nostrae sensum publice declarem? cum praesertim nos earundem fors litterarum, uti ad interitum vergens mœrere; ita suum reassumens splendorem solatio; non possit non replere. Et haec est, Auditores Ornatissimi praecipua causa; hoc incitamentum, quod nos ad publice de Serenissimo Rege nostro disserendum commovit: idque eo verius; quo ab omni orationis fuce, exquisitoque verborum delectu longius est ac remotius: ut scilicet nostrum Optimo Principi studium testemur ac obsequium: ut singularem totius Litterariae Reipublicae ex felicissimo Illius ad Thronum ascensu praedicemus laetitiam: ut demum Iuvenes hos Clarissimos, hunc Litvanæ Nobilitatis florem lectissimum, ad liberalium artium studia eo alacrius incendamus; quo certius illi sub sapientissimo Optimi Principis regimine, suum litteris honorem, suam litteratis existimationem poterunt polliceri. Quod vero haec, gravissima illa quidem, at certe nunquam non optanda, dicendi provincia mihi fuerit demandata: id mihi summe gratulor; id mihi maximo, quam possum, duco honori; hoc ad dicendum argumento nihil mihi gloriosius, nihil honorificentius contingere potuisse, probe intelligo. Neque certe vereor; ne jejuna haec, atque impolita Oratio sua a Vobis privetur excusatione: cum praesertim in eo me videam versari argumento, cui pro dignitate tractando, ne ipsi quidem disertissimi sufficerent Oratores. De Principe

cipe enim, ac Principe Omnium | Optimo, ac sapientissimo differere: quid est? cuius tantum ingenii flumen, tanta eloquentiæ ubertas; ut parem Illi adferre se posse confidat orationem? Quare si quidquam erit, Auditores Ornatissimi, quod aut Serenissimi Regis dignitati, aut huic tantæ hodiernæ diei solemnitati, aut Vestræ, Virorum scilicet Clarissimorum, præsentix ex æquo respondere non possit: veniam vos duros, tum gravitati argumenti, tum etiam minus expertæ meæ ætati, Vestræ innixus benevolentix, facile confido. Agite proinde Auditores: gestit enim Oratio jam mea suam Serenissimo Regi laudem prædicare; Suam Rei Litterariæ felicitatem gratulari; litterisque ipsis, ac iis deditis viris, debitam sub sapientissimi hujus Principis regimine gloriam ac existimationem certo certius polliceri.

Mirari satis non potui, Auditores Ornatissimi, quid rei esset; quod in hac tanta litterarum luce, ubi illas per universam prope Europam florentissimas esse, summumque gloriæ jamjam attingere cernimus apicem, in nostra duntaxat Patria retrocedere, & quasi ipsum, ut ita dicam, interitus sui diem expectare videantur. Quonam tam improbo, sæpius ex me ipse quærebam, quonam, inquam, tam improbo, tamque maligno aut genti nostræ, aut ipsis litteris e venerit fato, ut nos, qui Maiorum nostrorum tempore in litterario lucis tot alias gentes longo post nos reliqueramus intervallo; nunc, ea ætate, qua omnes regiones in tantum nobilissimis seditas cernimus disciplinis; ut quasi de palma in iis præripienda vicissim contendere videantur; nos inquam soli hac ætæ rudiores indies, ac minus periti ab omnibus audiamus? Irgone jam occulto aliquo aut Superum, aut ipsius naturæ effectum est iudicio; ut apud alios litterarum studia maiorem semper gloriæ ac perfectionis adsequantur

gradum, apud nos e converso ex alto ad infima proruant,
ac tandem prope penitus jaceant confepultæ? Percurramus
dumtaxat paulisper alias florentissimas nunc litteris regiones:
num vel de virorum in omnī studiorum genere sūdequa-
que versatissimorum aut numero, aut celebritate: vel de
librorum ab Illis editorum, tum copia, tum omnibus nu-
meris absoluta perfectione: vel de facillima discendi docen-
dique methodo; vel demum, ut alia omittam, de Acade-
miarum frequentia, cum Anglia, Gallia, Italia, Germa-
nia, totque aliis regnis in arenam descendere poterimus?
Quem quæso, nostrum, non quidem eruditione, sed scri-
ptis monumentisque intelligo, quem, inquam, nostrum
in Theologicis Peravio, Melchiori Cano, Natali Alexandro;
in Philosophicis Newtono; in Mathematicis Vdso; in Hi-
storicis Rollino, Hibnero, Puffendorfio, totque aliis viris
clarissimis objiciemus? Russorum gentem, neque enim jam
sine dolore loqui possum; Russorum, quæso, gentem; Pa-
trum adhuc nostrorum memoria, barbaram illam, rudem,
omnisque litteraturæ prorsus expertem, altius consideremus:
quo nunc illa nomine apud omnes audit litteratos? quot
viros omni doctrinæ laude cumulatissimos in sui Petropoli-
tana ac Kijoviensi retinet Academiis? quot auctorum classi-
ficorum, ut communi eos appellem vocabulo, sua lingua
redditis gloriatur libris? dum nos, in tanta fecundissimo-
rum ingeniorum ubertate, tam tritam ad capessendas litte-
ras a Maioribus nacti viam, & ea librorum i nostratibus
editorum laboramus penuria & tam paucos hac ætate;
studiis, ita ut deceret, utque innata eorum ex peteret ca-
pacitas, deditos numeramus viros: & denique, si quas,
& illas quidem perpaucas, in Patria publicas vitemus Scho-
las:: eæ certe in illo constitutæ sunt statu; ut vix privati
Gymna-

Gymnasioli nomen iure sibi valeant vindicare. O nos miseros, neque unquam satis deplorandos! eone tandem devenimus infortunii; ut qui alios hucusque barbarie infimulabamus; soli nunc ab iisdem, vix non prorsus rudes, atque imperiti judicemur. Deus immortalis! neque enim hæc citra tua inscrutabilia illa fieri posse existimo iudicia; quod tantum in Te, vel nos, vel Maiores nostri commisere nefas; ut illud hac tam atroci delendum iudicares pœna? aut si jam occultum aliquod gentis crimen hac non nisi punire ratione Tuæ placuit voluntati, quid nobilissimæ peccarunt literæ; ut illas debita sibi laude in ea præves regione, in qua ob innatam Civium capacitatem, summum illæ sibi gloriæ culmen non possent non promittere?

Sed quid aliunde huius rei repetimus causam? quid in Deum Omnipotentem deplorandam hanc apud Nos litterarum referimus conditionem? nobis id potius ipsis adscribamus: in Nos huius Optimarum artium infelicitatis devolvamus culpam: neque enim hæc ruditas pœna alicui illata crimini, sed ipsum verius crimen suam olim a Deo expetiturum pœnam est iudicandum. Exiguus Præcerum ac ipsius Principis in litteras amor; denegatus debitus & litteris honor, & litteratis existimatio; subtracta iisdem pro laboribus præmia; hæc verissima est causa; hoc principium, oblivioni ac sepulturæ deditorum apud nos studiorum. Cum enim duo sint; quæ unumquemque litteratum ad opus aliquod allicere soleant; præmium scilicet atque gloria: horum si utrumque desit; ipsos etiam litteratos, aut prorsus defuturos; aut saltem operi se subducturos, tam est certum atque perspicuum, quam quod maxime. Ac ego quidem ipse Auditores, nisi me Instituti ratio, ad quod singulari Dei miserentis beneficio sum vocatus; nisi, inquam, me huius Instituti ratio

ad

ad capeſſendas nobiliſſimas artes compelleret, primus talia mecum tacitus perpenderem: Quid mihi cum liberalibus eiſmodi, quas tantopere commendant, diſciplinis? quid proderit florem ætatis meæ non ſine valetudinis, ac ipſius vitæ detrimento in iis conſumere? quo me convertam cum perfectæ quantumvis Theologiæ, Philoſophiæ, ac alterius cuiuſpiam facultatis cognitione? num illa mihi apud Principem ac alios Magnates gratiam ac favorem poterit conciliare? num ad altiores me dignitatum elevabit gradus? num vel minimum quidpiam rerum ad vitam ſuſtentandam neceſſariarum præbebit? eam mihi potius ſequendam viam ipſa ſana præcipit ratio; quæ vel me ipſum, vel domum ſaltem meam, aut ad commodiorem lautioſamque vitam, aut ad aliquam ſaltem perducere poſſet exiſtimationem. Hæc Auditores, ſi quiſque pro ſe cogitet; uti certe cogitare quemque rebus ſuis providum, non verofiſſimo modo, verum etiam certiffimum iudico; hæc inquam ſi quiſque pro ſe cogitet: deſudet jam aſſiduus ſolertiſſimorum quantumvis Profeſſorum labor; inſomnes ducant illi noctes, ad quam facillimam in litteris declarandam viam; omnes, quos poſſunt, ingenii ſui intendant nervos; quo illius ad ſtudia excitent alacritatem; ſtimulent; obſecrent; increpent; ſurdo canetur fabula; neque ullo magis proficient; ac ille ſe profeciſſe gloriatur; qui naviganti in Indias divitiarum colligendarum cauſa Mercatori, ut Magiellanicum curioſitatis gratia cum navi tranſeat fretum, velit perſuadere. Quis enim miles, hoſti ſeſe oppoſiturus in prælii deſcendet campum, niſi aliqua ſaltem aut præmii aut ſpolii capiendi ſpe trahatur? quis Pater familias diu noctuque in excolendo deſudabit agro; niſi uberrimæ meſſis expectatione ad tantos labores excitetur? Adſit ſua litteris laus ac commendatio; adſit debitus eruditæ viri apud Prin-

Principem, aliosque Magnates favor ac existimatio: adsint. justa eorum laboribus præmia: tum denique genti studiisque nostris injuriosam accusabimus sortem; nisi certa commodioris in posterum vitæ spe excitata Juventus litteris ea, qua par est, incumbat sedulitate; nisi & eruditi, quos habemus, viri, de æqua sibi gloria, laboribus vero suis mercedē minus solliciti, collustrandæ scriptis ac monumentis, tam Patriæ, quam ætati suæ totum tempus velint impendere. Laudare absolutam operis perfectionem; mirari vastum authoris ingenium, quid prodest? aut qua ille ratione suos labores, suas compensabit vigiliis; si plurimis officiorum excipiat formis? quisque enim sibi in posterum consulere, quisque sorti suæ prospicere contendit; & honestissimus quisque partim commodæ vitæ, partim laudis atque gloriæ ducitur cupiditate. Quare mirari nemini subeat; si Majorum nostrorum ætas in tantum eruditionis gloria per universam floruerit Europam; si tot litterarum laude clarissimos in sinu suo educarit viros: quod si nostris etiam temporibus pares Stephani, Casimiri, ac Sigismundi divinitus obtigissent; qui tanto & ipsas litteras, & iis deditos viros prosequerentur favore; qui maximis propositis præmiis e longinquis nationibus litteratos conducerent; amens sim, ac hujusmodi rerum iners; nisi nos quoque plures in gente nostra Cluverios, Copernicos, Zamoyscios, Orychovios ac Siemianovios numerarem; litterarumque laude non æquaremus illam modo, verum etiam longe infra nos jacere videremus.

Sed singulari Dei Omnipotentis providentia venit jam tandem, Auditores; venit felicissimum illud tempus; quo nobilissimæ litteræ e densissimis, quibus hucusque delituerant, erutæ

B.

tene-

tenebris, meliorem in dies aspicere incipiant lucem. Hac nos certa atq; infallibili spe felicissimus Principis nostri ad Thronum recreat ascensus. Rege namque Sapientissimo; Rege in omni studiorum genere versatissimo; ecquis, quæso, est, qui ipsa quoque studia non omnino florentissima esse debere asseverabit. Sapientem enim esse, & litteras debito prosequi amore; tam ego conjunctum esse judico: ut unum sine alio subsistere haud quaquam possit. Serenissimi vero Principis absolutam in litteris perfectionem quis non suspiciat? quis non admiretur? Multa profecto essent, Auditores; quæ ad declarandam Ejus sapientiam possent hoc loci proferri; quæve me silentio præterire vel ipsa propensissima in Optimum Regem non sineret voluntas: sed me temporis ratio, ne vestra in tantum abuti videar patientia; vela quantocius hujus orationis jubet contrahere. Testes vero Ejus sunt luculentissimi, tot ab Illo cum laude administrata officia; in quibus ea se Ille gessit ratione; ut sive ingenii spectes acumen, sive in enodandis difficultatibus; animi promptitudinem, sive demum perspectam in agendis prudentiam; nullum non admirabere, nullum satis prædicabis. Testis est celeberrima illa ad Aulam Petropolitanam legatio; qua, cui ignotum, in quantum sua Ille perfectione cum totius Russici Senatus, tum imprimis Augustissimarum defunctæ Elisabethæ, ac modernæ feliciter regnantis Catharinæ Rossicæ Imperatricum sibi devinxit animos? Testes denique, nunquam digne laudandi Illius sermones; quos Ille jam in privatis Terrarum Conventibus, jam in publicis Convocationis Comitibus sapientissimos illos certe ac perfectissimos habebat; ac is potissimum, quo Varlavicæ suæ ad Thronum Electionis ab Ordinibus recipiens Diploma, omnibus quotquot

quot aderant, vel invitis lachrymas expresserit. Sed quid hæc ego hoc loci manens refero? illi hæc sciunt, illi narrent; quibus aut Eum videre, aut Ei colloqui est concessum. Et erit aduc quisquam; qui hoc tanto Rege studia litterarum non suum receptura florem audeat adfirmare? Sapiens est; num proinde sapientiæ in regno suo propagandæ non insudabit? Amans Patriæ est, num proinde eam & litteris & litteratis hominibus florere non curabit? Sperandum est, Auditores; neque sine fundamento sperandum; alium abhinc litterarum fore statum: exurgent certe; atque e tenebris sese proripient eruditissimi viri; quos tot ac tantos nunc delitescentes habemus; & jam præmiis allekti, jam Regis benevolentia devincti, fructum studiorum suorum publicam referent in lucem. Neque enim credibile videtur; ut Rege & ipso sapiente, & sapientum amatore; sapientiæ acquirendæ cives non insudent. Atque quo incomparabilem Ejus in litteras ac sapientes viros amorem & propensionem clarius demonstrarem: liceat mihi pace vestra, Auditores, illud huc in medium adducere; cujus cum debita grati animi significatione non possum non meminisse. Quoties enim de his ego cogito; quoties futuram litterarum conditionem, sub sapientissimo hujus Principis regimine altius mecum ipse perpendo: toties sese mihi primo impetu offert; singularis illa Ejus in Ordinem nostrum benevolentia; qua Rex jam ab Ordinibus renunciatus, Varsaviense nostrum Nobilium Collegium invisere; solus Juvenes illic degentes ad litterarum studia publice stimulare; suamque sapius in scholasticis exercitationibus præsentiam polliceri; non fuerit dedignatus. Et certe; Auditores, hujus tam ampli; tamque potentis Regni Monarcham; difficillimo hoc Reipublicæ tempore; tot di-

tractum negotiis, privati unius Collegii meminisse; ac ita quidem meminisse; ut frequentioris præsentia promissione, de sua in posterum certos reddat memoria: uti Regiæ Ejus in nos clementiæ clarissimi documenti loco grati semper ac memores suscipimus; ita ex hac circa instituendam Iuventutem cura ac sollicitudine, propensissimum Illius in litteras animum conjicere omnino debemus. Est proinde, Professores illius Collegii meritissimi; est, inquam, quod vobis summe gratuler; est quod in vobis invido non nisi spectem oculo: vobis scilicet in maxima Reipublicæ luce positus, gloriæ ac existimationis acquirendæ amplissimum patere campum: Rege ipso, & quid amplius dicere possum? Rege ipso Serenissimo diligentia ac sedulitatis Vestrae spectatore. Utinam idem nobis sol illucescat! utinam propitii rebus Lithvania Superi Serenissimum hunc nostrum nobis concedant Principem! haberemus profecto; quo fructum nos studiorum nostrorum uberrimum percepisse gloriaremur: haberemus, quo laboribus ac vigiliis nostris levamen aliquod, ac solatium adferremus.

Quare, Serenissime Rex, quem præsentem hic oculis intueri me non posse doleo; ad Eum absentem mente animoque contemplantum ascendo: Te unum intueor gentis nostræ decus ac ornamentum maximum: Te saluto studiorum nostrorum Restauratorem amplissimum: Te clarissimum afflictis litterarum, ac totius Patriæ rebus affulsi-
se lumen, nobis imprimis, litteris demum ac Patriæ universæ, Tibi ad ultimum Ipsi gratulor: Vivet Nomen ac gloria tua in sempiternum; neque simul cum corpore peribit, sed ipsam æquabit posteritatem; Tuorummet sub-
di.

ditorum scriptis immortalitate donata. Te Patriæ Amatores; Te felicitatis publicæ Instauratores; Te studiorum Parentem ac Protectorem; nemo non agnoscat; nemo non venerabitur. Hæc ætas nostra ad senium olim deflectens futuris narrabit sæculis; hæc illa seræ referent posteritati: Stanislaus quondam Augusto Poloniæ Lithvaniæque imperante, suum litteris restitutum esse vigorem: Illo præmia statuente; eruditos undique in Poloniam confluxisse viros; Illo excitante ac alliciente; tot, tamque perfectos in lucem editos esse libros; Illo sumptibus non parcente; tot fundatas bibliothecas; tot eruditorum instituta Collegia; tot celeberrimas extitisse Academias. Adeste jam animis Iuvenes lectissimi; adeste spes ac fulera Patriæ certissima! ad Vos enim mea iam sese convertit oratio: Vos ea, quæ omnes audire ac intelligere poteritis, compello voce: adest tempus; quo nobilissimæ disciplinæ veteri abjecto squallore, publicam aspiciant lucem; adest tempus, quo suus litteratis restituatur honos: Utinam hæc nostri senserint Maiores! Deus bone! qua illi alacritate studiis incumberent! Cui illi tempori; quibus sumptibus parcerent! Hoc ego Vobis, hoc alii aliis suæ curæ commissis narrant incitamentum: Videte Iuvenes amantissimi; ne dolori Vobis sit, Coætaneos videre Vestros, uberrimum studiorum suorum percipere fructum; illos sapientia duce clarissima Senatorum ascendere subsellia; Illis Ministrorum fasces ultro offerri; Illos ad amplissimos quosvis Magistratus sedulo ubique expeti ac conquiri; illos demum apud Principem ac Magnates gratia & autoritate plurimum valere: vos solo ab omnibus rejici ac contemni. Si quis vero vestrum est, quod tamen ingenuitati Vestræ confisus minime spe

ro; si quis, inquam, vestrum est; qui hoc postposito stimu-
lo, litteras ea, qua par est, sedulitate nolit condisce-
re: infelicem suam in posterum sortem, non tem-
poris injuriæ; sed suæ, pace veniaque Ve-
stra dicam, ignaviæ ac negligentia, uni-
ce adscribat.

XVIII. 2. 520

F

XVIII.2.520